

otetta, oikeastaan eräänlaista etnografiseen kenttätöyöhön perustuvaan empiiristä filosofiaa. Tämän filosofian mukaan ihmisenä olemisen perusongelmana on elää tavalla, jonka voi kokea omakseen maailmassa, jota ei ole valinnut. Maailma ympärillämme on yhtä lailla hyvinvoinnin kuin tuhonkin lähde. Vastoinkäymiset ja menetykset – olemisen (*being*) ja kuulumisen (*belonging*) ainainen epävarmuus – tekevät ihmisenä olemisesta jatkuvaa kamppailua.

Tämän kirjan aiheena on yksi tämän kamppailun muoto: ratkaisematon inhimillinen jännite sosiosentrisen toisia kohti kääntymisen ja ego-sentrisen itseensä uppoutumisen välillä. Samalla Jackson pohtii muita kahtiajaotteluja muun muassa kenttätöyön ja akateemisen maailman, eittieteellisen ja tieteellisen sekä paikallisuuden ja maailman-kansalaisuuden välillä. Jacksonin lähestymistavan keskeisiä piirteitä ovat kiinnostus yleisinhimilliseen tutkimiseen erityisen kautta, näkemys tutkimuksen tekemisestä intersubjektiivisena prosessina ja sitoutuminen fenomenologiseen, narratiivista ja kuvausta hyödyntävään kirjoittamiseen tapaan.

Ihmisenä olemisen sidokset

Michael Jackson:
Between One and One Another.
Berkeley, Los Angeles &
Lontoo: University of California
Press, 2012, 221 s. ISBN
978-0-520-27235-4

Antropologi Michael Jackson on jo vuosikymmeniä kehittänyt eksistentiaalista ja fenomenologiaa ponnistavaa tutkimus-

Rakenteeltaan kirja sisältää teoreettisen johdannon,

päätösluvun tutkimuksen ja kirjoittamisen suhteesta etnografisessa tutkimuksessa ja näiden väliin sijoittuvat 11 lukua, joita Jackson luonnehtii tilanteiden ja kohtaamisten luonnoksiksi ja muotokuviksi. Näissä luonnoksissa ja muotokuvissa Jackson käsittelee ihmisyden suuria teemoja: elämää ja kuolevaisuutta, yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia ja vaikeuksia, ihmissuhteiden etäisyyksiä ja läheisyyksiä. Jacksonin lähestymistapa näihin klassisiin kysymyksiin painottaa toiminnan ja ajattelun välistä yhteyttä. Bourdieun tavoin Jackson katsoo, että maailman hahmottaminen kognitiivisesti täydentää sen haltuunottoa käytännöllisesti ja kehollisesti. Sosiologiassa Jacksonin työ muistuttaakin ennen kaikkea Bourdieun etnografisinta tuotantoa, erityisesti teosta *Misère du monde* (1993). Kiinnostus arkisen elämän vaikeuksiin, arkitietoon ja elämäntarinoihin tuo Jacksonin lähelle elämäkerrallisen sosiologian perinnettä. Jackson soveltaakin kautta linjan C. Wright Millsin ohjetta, jonka mukaan yksilön elämää ja yhteiskunnan historiaa ei voi ymmärtää toisistaan erillisinä.

Eletyn elämän ja tieteellisen tai taiteellisen uran väliset yhteydet ovatkin tarkastelun kohteena useammassakin kirjan lu-

vussa. Uraauurtava tieteellinen tai taiteellinen työ näyttäytyy usein yhtenä puolena kolikosta, jonka toisella puolella ovat läpi elämän jatkuvat vaikeudet kestävien siteiden luomisessa toisiin.

Omasta elämästään Jackson on omistanut merkittävän osan ihmisenä olemisen ehtojen empiiriseen tutkimukseen kenttätöössään Sierra Leonessa ja Australiassa. Kirjan lukuja värittävä paitsi kenttätökerromukset, myös kuvaukset tutkijan työstä Kööpenhaminassa, konferenssista Irlannissa, kollegojen, ystävien ja informanttien luonnokset ja muotokuvat. Kirja ei ole niinkään etnografisen kenttätöön kuin kauttaaltaan nomadisen elämän tuote. Tämä nomadisuus ilmenee myös siinä tavassa, millä Jackson hyödyntää sekoittaen eurooppalaista ja amerikkalaista filosofiaa, tapaamiensa ihmisten elämäntarinoita ja kokemuksia, kirjallisuutta ja historiaa. Kirjoittaja, jonka oma suhde kotiin ja yhteisöihin on monimutkainen, kieltäytyy pelkistämästä toisia kulttuurin tai historian tuotteiksi, tunnustaen samalla sen, että elämän kamppailua käydään aina rajojen sisällä.

Luvut ovat kiehtovia, mutta niiden käsittelemien aiheiden laaja kirjo vie Jacksonin osittain syrjään tehtävästään tutkia it-

seen ja toisiin suuntautumisen välistä jännitettä. Sisältö on osittain tuttua Jacksonin aiemmista teoksista, mutta kokonaisuus on toimiva. Luonnoksissaan ja muotokuvissaan Jackson pyrkii paitsi pitämään oman äänensä ja kohtaamiensa ihmisten äänen tasapainoisesti esillä, myös herättämään lukijan tekemään omia pohdintojaan. Tuloksena on monipuolinen meditaatio, joka ei tavoittele lopullista tiivistävää totuutta vaan ymmärryksen vähittäistä syvenemistä. Jackson vieroksuu elämän kudelmaista abstrahoitunutta teoriaa ja sen valtapyrkimystä yli kehollisen tai kansanomaisen tietämyksen.

Jacksonin kirjalla on annettavaa jokaiselle, joka harjoittaa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta etnografisella tutkimusotteella. Sosiologin se voi herättää pohtimaan ihmisenä olemisen kokemuksen merkitystä yhteiskuntatieteelle. Ajoittain tuntuu siltä, ettei ihmisyys tällä hetkellä ole muodikasta sosiologiassa, joka kääntyy kohti materiaalisuutta, teknologisuutta, verkostoja ja diskursseja. Jacksonin työssä nämä aiheet kietoutuvat ihmisenä olemisen kokemukseen, jonka keskeisenä piirteenä on jännite sekä subjektina että objektina olemisen välillä. Elottomat esineet voivat saada subjektin piirteitä, kuten jokainen toimimattomuudessaan pahantahtooselle tietokoneelle

kironnut hyvin tietää. Toiset ihmiset ovat meille sekä subjekteja että objekteja, ja läheisen menettämisen tuska kumpuaa vastavuoroisen suhteen menettämisestä, toisen muuttumisesta itseä kohti suuntautuneesta subjektista muistamisen objektiksi. Olemme subjekteja ja objekteja jopa suhteessa oman elämäämme, jossa hallinnassa olemisen ja voimattomuuden kokemukset ovat yhtä lailla läsnä. Jacksonin fenomenologisesta lähtökohdasta toiminnan ja rakenteen vastakkainasettelun voi nähdä palautuvan ihmisenä olemisen kokemuksen kahteen napaan, toimijuuteen ja toiminnan kohteena olemiseen. Kokemuksemme rakentumisen vuoksi tarvitsemme ajatusta ainakin toimijuudesta ja pakottavuudesta, jos emme toiminnasta ja rakenteesta.

Kirjan viimeinen luku käsittelee kirjoittamista. Miten kirjoittaa etnografisesta kenttätyöstä niin, että tekee oikeutta niille, jotka ovat tehneet kenttätyön mahdolliseksi? Jacksonin ratkaisu ongelmaan on linjassa hänen ihmisyyttä arvostavan lähestymistapansa kanssa. Yhtäältä hän toteaa, että kirjoittaja tekee aina vääryyttä jollekulle. Toisaalta hän neuvoa Kantin hengessä, ettei toisista ihmisistä pitäisi ikinä kirjoittaa vain välineellisesti, oman teoreettisen rakennelman pönkittämiseksi heidän inhimillisyytensä

kustannuksella. Toisista pitäisi kirjoittaa aina myös heidän itsensä vuoksi, mikä tarkoittaa kolmiulotteisia, kokonaisvaltaisia kuvauksia, joista käyvät ilmi ne tavat, joilla ihmiset ylittävät teorian ja kirjoittamisen piirtämät rajat. Tämä luku on yleishyödyllinen ja ajatuksia herättävä, ja kirjan aiemmat luvut toimivat osaltaan esimerkeinään esitetystä tutkimuksen ja kirjoittamisen suhteesta.

Jacksonin fenomenologisen tutkimus- ja kirjoitusotteen tavoitteena on tuoda kaukainen lähelle, etsiä sieltä löytyvää yleisinhimillistä ainesta ja sitä kautta edesauttaa erilaisten yhteiseloja. Hän katsoo, että tieteellinen maailma alkaa olla valmis hyväksymään kokemukselliset, elettyyn elämään perustuvat, lukijaa ajattelemaan herättävät kuvaukset yhtä opettavaisina kuin abstrakteihin yleistyksiin pyrkivät, teknisydessään eletystä elämästä vieraantuneet esitykset. Hänen työnsä toimiikin esimerkkinä tutkimuksen tekemisen tavasta, joka kieltäytyy tulemasta pelkistetyksi julistamiensa väitteiden kautta. On lohdullista ajatella, että lukijalta paneutumista edellyttävä ja tiivistämistä vie-roksuva fenomenologinen esitystapa voisi toimia keskinäistä ymmärrystä edistävänä voimana konfliktien ja epäluulon läpäisemässä maailmassa. Tähän haasteeseen tarttumiselle Jack-

sonin tekemä pohjatyö tarjoaa erinomaisen innoituksen tuleville tutkijapolville.

Atte Vieno